

DOI: [10.32702/2307-2156-2020.12.100](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.12.100)

УДК 351:172.1

*А. А. Клочко,
здобувач кафедри публічної політики та політичної аналітики,
Національна академія державного управління при Президенті України
ORCID ID: 0000-0002-1227-6122*

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

*A. Klochko
Candidate for a degree of the Department of Public Policy and Political Analytics,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine*

THE FEATURES OF MODERN POLITICAL AND ADMINISTRATIVE ELITE FORMATION IN THE CONTEXT OF THE MODERNIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION IN UKRAINE

У статті здійснено спробу теоретичного осмислення українського досвіду становлення та інституціоналізації сучасної політико-управлінської еліти в контексті модернізації системи публічного управління в Україні.

Доведено, що система публічного управління не є замкненою системою й ефективність її функціонування залежить від ряду факторів більш широкого порядку. Значною мірою таким чинником є політико-управлінська еліта. Однак і сама досліджувана соціальна група, що формувалася на уламках радянських ідеологічних, політичних і соціально-економічних інституцій, цілком очікувано у процесі свого розвитку зазнавала суттєвих трансформацій, які визначали її спроможність і мотивацію до здійснення системних перетворень в державі, у тому числі у сфері публічного управління.

Обґрунтовується наявність кореляції між процесом розвитку української владної еліти й усіма відомими спробами здійснити в Україні реформування відповідної системи, що тісно пов'язані з інститутом президента України як потужного чинника елітогенезу і ключового центру прийняття рішень в державі. Доводиться факт неоднорідної динаміки виявленої кореляції, яка має пряму залежність від інституціональної спроможності і мотивації вітчизняної політико-управлінської еліти проводити реформаторську діяльність. Виділяються і характеризуються вагомі негативні риси виявленого зв'язку між становленням і розвитком владної еліти й спробами реформувати систему публічного управління протягом усього періоду незалежності України.

Доведено, що вагомими негативними рисами виявленого зв'язку між становленням і розвитком вітчизняної політико-управлінської еліти й спробами реформувати систему публічного

управління у подальші періоди елітогенезу стали: практично повна відсутність інституційної пам'яті та наступності у впровадженні реформ, започаткованих програмами попередніх президентських і урядових команд; надмірна залежність стану системи публічного управління від чинника політичної боротьби фракцій владної еліти; вкрай вузькому вікні можливостей для запуску адміністративних реформ; відчутна олігархізація і регіоналізація політико-управлінської еліти; домінування неформальних відносин у середині політико-управлінської еліти.

The article attempts to theoretically comprehend the Ukrainian experience of formation and institutionalization of the modern political and managerial elite in the context of modernization of the public administration system in Ukraine.

It is proved that the system of public administration is not a closed system and the efficiency of its functioning depends on a number of factors of a broader order. To a large extent, this factor is the political and managerial elite. However, the studied social group itself, formed on the ruins of Soviet ideological, political and socio-economic institutions, quite unexpectedly in the process of its development underwent significant transformations that determined its ability and motivation to carry out systemic transformations in the state, including in the public sphere. management.

The existence of a correlation between the process of development of the Ukrainian ruling elite and all known attempts to reform the relevant system in Ukraine, which are closely related to the institution of the President of Ukraine as a powerful factor in elitogenesis and a key decision-making center in the country. The fact of heterogeneous dynamics of the revealed correlation, which has a direct dependence on the institutional capacity and motivation of the domestic political and managerial elite to carry out reform activities, is proved. Significant negative features of the revealed connection between the formation and development of the ruling elite and attempts to reform the system of public administration throughout the period of Ukraine's independence are highlighted and characterized.

It is proved that the significant negative features of the connection between the formation and development of the domestic political and managerial elite and attempts to reform the public administration system in later periods of elitogenesis were: almost complete lack of institutional memory and continuity in the implementation of reforms initiated by previous presidential and government programs. teams; excessive dependence of the state of the public administration system on the factor of political struggle of the factions of the ruling elite; extremely narrow window of opportunity to launch administrative reforms; tangible oligarchization and regionalization of the political and managerial elite; the dominance of informal relations among the political and managerial elite.

Ключові слова: політико-управлінська еліта; система публічного управління; модернізація; елітогенез.

Keywords: political and administrative elite; public administration system; modernization; genesis of elites.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Модернізація публічного управління в Україні є перманентним процесом. Спроби реформувати систему публічного управління в Україні тривають із початку 90-х рр. минулого століття, тобто від моменту здобуття незалежності, хоча у цілому усі вони характеризувалися половинчастістю за результатами і непослідовністю у методах реалізації. В той же час, слід підкреслити, що система публічного управління не є замкненою системою й ефективність її функціонування залежить від ряду факторів більш широкого порядку. Значною мірою таким чинником є політико-управлінська еліта, від якої у першу чергу і залежить відповідальність за результативність модернізації даної системи. Однак і сама досліджувана соціальна група, що формувалася на уламках радянських ідеологічних, політичних і соціально-економічних інституцій у досить непростих і

суперечливих соціально-економічних і політичних умовах, властивих перехідному суспільству, цілком очікувано у процесі свого розвитку зазнавала суттєвих трансформацій, які визначали її спроможність і мотивацію до здійснення системних перетворень в державі, у тому числі у сфері публічного управління.

Тому для розуміння сучасної ситуації з роллю політико-управлінської еліти в модернізації публічного управління в Україні актуальним науковим завданням залишається аналіз процесу становлення та інституціоналізації відповідної привілейованої групи, яка за своїми соціальними і політичними функціями покликана керувати цим процесом.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. В Україні проблематика становлення, розвитку і функціонування вітчизняної політико-управлінської еліти входить до кола наукових інтересів таких вітчизняних фахівців, як Т. Бевз [19], І. Жданов [4], О. Крюков [7], В. Мачуський [9], О. Науменко [10] та багато інших.

Навряд чи в когось викликає сумнів те, що політико-управлінська еліта справляє керівний вплив на розвиток системи публічного управління, яка потребує нагального реформування. Однак вітчизняними фахівцями з елітології, не приділяється достатньої уваги теоретичному осмисленню наявного зв'язку між процесом становлення і трансформації української владної еліти, що мав свою унікальну специфіку в реаліях незалежної України, і відомими спробами провести модернізацію відповідної системи, що мали місце на кожному етапі елітогенезу.

Формулювання цілей (мети) статті. Основною метою даного дослідження стане характеристика особливостей становлення та інституціоналізації сучасної політико-управлінської еліти України, а також аналіз кореляції між даним процесом і її роллю в модернізації публічного управління.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. 24 серпня 1991 року Голова Верховної Ради України Л. Кравчук підписав Акт про незалежність України, згодом підтверджений всенародним референдумом та біловезькими угодами, відкривши вікно для розбудови нової Української держави. І хоча з президентством Л. Кравчука (1991 – 1994 рр.) пов'язується формування усіх основних атрибутів нової української державності, розбудова демократичних інститутів публічної влади, цей процес відбувався в атмосфері інституціонального і політичного конфлікту. Перманентна боротьба за розподіл повноважень між гілками влади, що точилася у той час між главою держави та Верховною Радою України та підпорядкованими їй місцевими радами, суттєво гальмувала процес формування як стабільної вертикалі виконавчої влади, так і демократичної системи місцевого самоврядування. Саме в таких непростих умовах відбувалося становлення політико-управлінської еліти нової української держави.

Хоча в період президентства Л. Кравчука до її складу була інкорпорована значна частина націонал-демократичної контр-еліти, основними особливостями цього етапу її становлення стали, як справедливо зауважує О. Крюков: “перелицювання” колишньої радянської, партійної та комсомольської номенклатури в еліту “демократичну” [7, с. 171]. При цьому кількісно і якісно в складі політико-управлінської еліти того часу домінуюче положення займали радянські управлінські кадри.

Так, за даними аналізу, проведеного дослідниками Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова у 2003 р., в Україні в період 1991 – 2003 рр. в системі державної влади, у т.ч. на посадах прем'єр-міністра, віце-прем'єра, секретаря Ради національної безпеки і оборони, глави Адміністрації Президента, перебувало до 73 % від загальної кількості державних службовців вихідців із партійної, радянської, господарської та комсомольської номенклатури радянських часів [4, с. 4].

Слід відзначити, що у вихідців із радянської номенклатури була важлива перевага перед представниками національної контр-еліти – досвід у державному управлінні та керуванні галузями національної економіки. Цей кадровий чинник консолідований фігурою другого Президента України Л. Кучми безумовно зіграв значну роль у подальшій розбудові системи публічного управління в молодій українській державі. Саме у період першого президентського терміну Л. Кучми (1995 – 1999 рр.) відбувається законодавче закріплення Конституцією України від 29 червня 1996 р. [5] сучасного державного устрою (унітарна держава), розподілу повноважень між основними гілками влади, чинної системи просторової організації публічної влади. Під егідою глави держави проводиться впорядкування системи центральних органів виконавчої влади, запроваджується інститут урядових комітетів. З прийняттям Законів України “Про місцеве самоврядування в Україні” [13] та “Про місцеві державні адміністрації” [14] унормовано основні організаційні форми і механізми функціонування відродженої в Україні системи місцевого самоврядування відповідно до європейських принципів та чинної на сьогодні системи просторової організації виконавчої влади на місцях. Нарешті в 1999 р. Президентом схвалюється перша в історії незалежної України Концепція адміністративної реформи [11], в якій подальше реформування публічного управління справедливо розглядалося в якості одного з вирішальних інструментів подолання трансформаційної кризи українського суспільства, та утворюється Державна комісія з проведення адміністративної реформи.

Однак попри ці досягнення в модернізації системи публічного управління України чинник досвіду управлінців із колишньої радянської номенклатури, що був вкрай важливий для розбудови молоді держави, призвів згодом до консервування управлінської еліти та визначило її закритість і недемократичність у подальшому [9, с. 173] і, що головне, до вихолощування змісту подальших реформ.

Немало дослідників [10; 2, с. 54–76] пов'язують період із другої половини 1990-х рр. до 2000 р. із формуванням в Україні неопатримоніальних відносин, де управління державою по суті монополізувалося вузькими колами політико-управлінської і пов'язаної із нею фінансово-промислової еліти, інституціоналізованих у формі конструйованих цими групами політичних інститутів у конфігурації, яка б уможливила їх відтворення у владі [2, с. 55], наприклад, т.з. “партій влади”. По суті, виникненню неопатримоніальних відносини значним чином і сприяли вище описані успіхи в модернізації системи державного управління, що мали своїм наслідком зміцнення вертикалі виконавчої влади, що була сконцентрована в руках діючого президента та його найближчого оточення.

Невипадково, починаючи з другої президентської каденції Л. Кучми 1999 – 2004 рр., в Україні реформаторський потенціал політико-управлінської еліти різко знижується.

Так, реалізація Концепції адміністративної реформи в Україні, ініційована Л. Кучмою ще напередодні президентських виборів 1999 р. фактично захлинулася протягом першого року його другого строку на посаді глави держави. Створена для цього Державна комісія перестала працювати вже у 1999 р., а іншого центру, відповідального за проведення адміністративної реформи так і не було створено. А постійні намагання впорядкувати вертикаль виконавчої влади, при фактичному ігноруванні проблем, пов'язаних з актуальністю реформування надання публічних послуг, місцевого самоврядування, адміністративно-територіального устрою підкреслювали розставлені ще на попередньому етапі розвитку політико-управлінської еліти акценти тих її фракцій, що були об'єднані спільними інтересами навколо фігури тодішнього президента: утримання політичної влади, орієнтація майбутні перемоги на виборах через концентрацію адміністративного ресурсу і звичайно лобювання інтересів наближених до глави держави бізнес-структур, вага яких в українському політикумі стрімко зростала.

Зокрема, парламентські вибори 1998-го року, а ще більше вибори 2002 р. і підготовка до них ще більше поглибили й закріпили тенденції зростання впливу на політичне життя збоку ФПП, інструментом яких стали політичні партії та блоки [19, с. 119].

Вибори третього Президента України – В. Ющенко – засвідчили, що новий етап в трансформації політико-управлінської еліти вже майже цілковито був пов'язаний із регіональним чинником походження українських олігархічних груп: ті регіональні ФПП, що найменше залежали від державних дотацій і володіли потужним експортноорієнтованим промисловим комплексом могли, по-перше, висунути політичного лідера, що претендував на загальнонаціональну першість (таким став В. Янукович – ставленик Донецьких угруповань і в першу чергу СКМ Р. Ахметова), а по-друге, фактично приватизувати партійну систему, перетворивши політичні партії на лобістів своїх економічних інтересів.

Конституція України 2004 р. призвела до істотного ослаблення інституту глави держави і поряд із цим до виникнення феномену двовладдя у виконавчій владі (у першу чергу навколо першості в призначенні глави місцевих державних адміністрацій). Результати такої політичної інженерії виявились неоднозначними як для системи публічного управління, адже конституційна реформа спричинила розбалансування системи державної влади і загострила політичну боротьбу між фракціями “роз'єднаної еліти”, що протікала у формі перманентного конфлікту між президентом і прем'єр-міністром, спровокувавши декілька політичних криз і навіть розпуск парламенту у 2007р.

Вище означене дозволяє пояснити з позиції Елітознавства, чому президенство В. Ющенко (2005 – 2009 рр.) відзначилося в цілому малорезультативними спробами модернізувати систему публічного управління в Україні, пристосовуючи її до умов нової моделі державного правління – парламентсько-президентської республіки.

Так, у ці роки було прийнято чинний і понині Регламент Кабміну [12], а також перший Закон України “Про Кабінет Міністрів України” (2005 р.), в якому визначалося місце КМУ в системі органів виконавчої влади, його основні завдання, принципи та організація діяльності, склад, набуття та припинення повноважень, компетенція у відносинах з іншими органами публічної влади і об'єднаннями громадян тощо, а також двох його редакцій у 2006 та 2008 році. Крім того шляхом активної указотворчості Президента були здійснені чергові кроки щодо впорядкування системи центральних органів виконавчої влади, зокрема шляхом скорочення їх кількості (об'єднання), підпорядкування більшості державних комітетів певним міністерствам, а також внесення змін до структури апарату ЦОВВ, їх територіальних підрозділів та місцевих державних адміністрацій.

Також у 2005 р. було здійснено спробу запустити адміністративно-територіальну реформу. Проте на ще етапі презентації основних положень реформи широкій громадськості, сконцентрованих у першу чергу на перегляді меж громад і районів і без достатнього наголосу, що вона здійснюється для покращення якості публічних послуг через підвищення спроможності місцевого самоврядування [1], остання фактично була призупинена. Давалися взнаки і відсутність підтримки реформи у парламенті суто із політичних причин (враховуючи нестійкість ситуативно утвореної “помаранчевої” коаліції), і недолуга інформаційна підтримка кампанії з імплементації реформи, і досить істотний спротив у регіонах збоку окремих керівників місцевих адміністрацій і органів місцевого самоврядування.

У 2008 р. було розпочату роботу над новою комплексною Концепцією реформування публічної адміністрації, однак далі утворення робочої групи з підготовки проекту відповідної Концепції справа не пішла. У 2009 р. було розроблено нові проекти Концепції реформи адміністративно-територіального устрою та Концепції

реформи місцевого самоврядування, доля яких в умовах підготовки до чергових президентських виборів фактично була приречена на невдачу. Перша так і не була внесена на розгляд Кабінету Міністрів України, а друга, хоча і ухвалена у тому ж році була скасована іншим Урядом у 2012 р. вже за часів нового Президента України В. Януковича.

У цілому ж, якісного прориву, ні в інституційному, ні в процедурному, ні в кадровому, ні в територіально-адміністративному напрямках модернізації системи публічного управління в Україні за часів президентства В. Ющенко не сталося, що багато в чому пояснювалось особливостями трансформації політико-управлінської еліти того періоду.

Особливості розвитку української політико-управлінської еліти за часів президентства В. Януковича (2010 – 2014 рр.) тісно корелювали з поверненням державного ладу до квазі-президентської республіки, ознаменованим поверненням до Конституції 1996 р. Це дало підстави серед іншого повернутися з грудня 2011 р. до змішаної виборчої системи, яка була “удосконалена” нововведеннями на кшталт підвищення виборчого бар’єра до 5% та заборони участі у виборах виборчих блоків. Це змусило структуруватись значну частину політико-управлінської еліти у межах нової “партії влади”, функцію якої у повній мірі виконувала на той час Партія регіонів. З приходом лідера партії В. Януковича до влади, остання стала контролювати практично всі гілки влади. Із 24 голів обласних державних адміністрацій 21 до свого призначення були членами цієї партії, інші вступили після призначення. Тим самим це забезпечило домінування “президентської партії” на усіх рівнях суспільного, економічного, політичного життя [19, с. 58].

За оцінками багатьох експертів, із приходом до влади В. Януковича в Україні остаточно склалася кланово-олігархічна модель політичної системи і остаточно сформувало у громадській думці образ провладних партій як виразників інтересів крупного олігархічного капіталу [19, с. 122]. Тільки у фракції Партії регіонів у Верховній Раді України, за деякими підрахунками, нараховувалось 18 мільтильйонерів [6].

Чинник регіоналізації в елітоутворенні у період президентства В. Януковича також досяг свого апогею, адже ключові посади у всіх гілках публічної влади посіли передусім вихідці з Донецької області. Зокрема, майже половину (8 із 17) складу Кабінету Міністрів України М. Азарова, а також приблизно стільки ж (12 із 27) очільників регіональних органів Генпрокуратури формували або вихідці з Донецької області, або особи, чиє кар’єрне зростання було пов’язане з цим регіоном. Крім того 25% керівників центральних органів виконавчої влади (крім міністерств) були представниками донецьких еліт [3].

За В. Януковича завершених форм набула монополізація ФПГ політичної і державної влади. Більше того, повернення до президентських повноважень зразка Конституції 1996 р. дало можливість Президенту сформувати власну групу впливу, так звану “Сім’ю”, що став, на думку багатьох політичних експертів, новим олігархічним кланом, сформованим із близьких родичів і вузького кола друзів, посилення якого відбувалося за рахунок інтересів інших груп, зокрема, очолюваних Р. Ахметовим, Д. Фірташаєм та ін. [8].

Однак, із іншого боку, черговий інституціональний експеримент із посилення влади глави держави і президентської вертикалі в умовах домінування в політичному просторі і державному апараті груп ФПГ із одного регіону спровокував посилення напруження в відносинах різних угруповань еліт і підготував ґрунт до остаточного (принаймні станом на сьогодні) демонтажу квазі-президентської республіки, що уможливила таку безпрецедентну інституалізацію в політико-адміністративній системі однієї конкретної групи впливу.

Найбільші “прориви” у сфері модернізації системи публічного управління у період президентства В. Януковича можна пов’язувати із Указом Президента України від 9 грудня 2010 р. №1085 “Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади” [15], відповідно до якого попередня система центральних органів виконавчої влади, що складалася з міністерств, державних комітетів і ЦОВВ зі спеціальним статусом скасовувалась. На зміну державним комітетам прийшли служби, агентства та інспекції, а кількість центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом було скорочено з двадцяти дев’яти до трьох. У той же час, адміністративна реформа, яка згідно програми соціально-економічних реформ на 2010 – 2014 роки “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” [16], мала запустити реформу територіальних органів виконавчої влади та місцевих державних адміністрацій, а також децентралізацію міжбюджетних відносин, фактично була зведена до заходів, визначених вище зазначеним Указом глави держави №1085 та низкою інших актів, що стосувалися реорганізації системи органів виконавчої влади з метою її пристосування до розширених повноважень Президента України, а також організаційної “оптимізації” на кшталт скорочення кількості штату територіальних органів ЦОВВ, перейменування або скорочення структурних одиниць відповідних органів і т.п.

Після Революції Гідності 2014 р. та повернення Конституції України до зразка 2004 р., що відновила парламентсько-президентську форми правління, механізми інкорпорації політико-управлінської еліти залишились фактично не зміненими. Збережена мажоритарно-пропорційна виборча система із закритими списками дозволяє проводити до складу Верховної Ради спонсорів політичних сил та лобістів бізнесових інтересів ФПГ. Як і раніше останні продовжують справляти значний вплив на державну політику, а їхня інституціоналізація відбувається так само шляхом утворення і фінансування одночасно декількох політичних партій і фракцій в законодавчому органі країни або місцевих радах.

Зокрема, сам чинний Президент України П. Порошенко навіть більше ніж попередній глава держави повністю підпадає під класичне визначення олігарха (він має великий бізнес, політичну владу і підконтрольні мас-медіа), ключова відмінність політичного стилю якого від попередників полягає в тому, що він технічно використовував для концентрації влади як правові механізми парламентсько-президентської республіки, так і суспільні настрої [18], спровоковані подіями Революції Гідності і російською військовою агресією.

Як і в попередні часи ключові державні рішення приймає і погоджує нинішня “партія влади”, що складається з вузького кола осіб (П. Порошенко, Ю. Луценко, В. Гройсман, О. Турчинов, А. Аваков та низка ін.), які займають ключові державні посади і більшість з яких походять безпосередньо або опосередковано з бізнес-оточення самого президента або його політичних партнерів по парламентській коаліції.

Хоча нинішні правлячі кола не можна звинувачувати у тому, що за умов несприятливих внутрішніх і зовнішніх викликів, вони вперто ігнорують історичний контекст, однак їх модернізаційного потенціалу, на думку суспільства, явно недостатньо. На думку громадян, найбільший опір проведенню реформ у постмайданний період новітньої історії України (дані станом на кінець першого півріччя 2018 р.) чинять олігархи (55%), бюрократія й чиновники (51%), уряд (31%) і глава держави (24%). В той же час, найкращий баланс в оцінці громадянами ролі у проведенні реформ виявився у громадських організацій і волонтерів (+22%), країн Заходу (+21%), Міжнародного валютного фонду та Світового банку (+21%) та самого населення (+19%) [17].

Таким чином, сучасний етап розвитку політико-управлінської еліти, що розпочався з подій Революції Гідності, і який можна вже традиційно пов’язати з приходом до влади чергового президента – П. Порошенка у 2014 р. – попри істотне зростання впливу на державну політику чинника громадянського суспільства, міжнародних фінансових установ і провідних західних держав, тим не менш не позначився серозними зсувами у підвищенні спроможності і мотивації досліджуваної еліти до проведення структурних реформ і модернізації публічного управління у тому числі.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Отже, проведені дослідження дозволило виявити, що між основними періодами становлення сучасної політико-управлінської еліти і етапами модернізації публічного управління в Україні спостерігається пряма кореляція, яка при цьому тісно пов’язана з роллю інституту президента України у цих процесах як потужного чинника елітогенезу і одночасно основного центру ініціативи усіх спроб реформування публічного управління в країні. Однак дана кореляція в Україні має неоднорідну динаміку. Якщо з президентством Л. Кравчука (1991 – 1994 рр.) і періодом першого президентського терміну Л. Кучми (1995 – 1999 рр.) пов’язується формування усіх основних атрибутів нової української державності, де чинник досвіду управлінців із колишньої радянської номенклатури грав визначальну роль для державотворення, то починаючи з другої президентської каденції Л. Кучми (1999 – 2004 рр.) в Україні реформаторський потенціал політико-управлінської еліти різко знижується.

Зроблений аналіз дозволив виявити, що вагомими негативними рисами виявленого зв’язку між становленням і розвитком вітчизняної політико-управлінської еліти й спробами реформувати систему публічного управління у подальші періоди елітогенезу стали: практично повна відсутність інституційної пам’яті та наступності у впровадженні реформ, започаткованих програмами попередніх президентських і урядових команд; надмірна залежність стану системи публічного управління від чинника політичної боротьби фракцій владної еліти; вкрай вузькому вікні можливостей для запуску адміністративних реформ; відчутна олігархізація і регіоналізація політико-управлінської еліти; домінування неформальних (неопатримоніальних) відносин у середині політико-управлінської еліти, що веде до спотворення пріоритетів і орієнтирів в управлінні державою.

Очевидно, що дана наукова розвідка не вичерпує проблематику ролі сучасної політико-управлінської еліти в модернізації публічного управління в Україні. Зокрема потребують окремого й більш детального аналізу проблеми механізмів і каналів рекрутування досліджуваної еліти, оцінка її морально-етичних і професійних якостей як чинників спроможності до успішної модернізації публічного управління в Україні і т.п. Все ці питання вимагають подальших фахових дискусій науковців і практиків.

Список літератури.

1. 100 днів діяльності Президента України та Уряду у сфері адміністративної реформи // Центр політико-правових реформ. 2005. 25 трав. URL: http://pravo.org.ua/ua/news/public_administration/2572-
2. Державне політичне правління і національна єдність: аналітична доповідь / за ред. О. М. Майбороди. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2017. 248 с.
3. Дуда А. Родоплемінний звичай: кадрова політика влади нагадує стосунки у первісних суспільствах. URL: <http://tyzhden.ua/Politics/35558>
4. Жданов І. Україна у XXI столітті: виклики для політичної еліти. Національна безпека і оборона. 2003. № 9. С. 2 – 11.
5. Конституція України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
6. Кореспондент: Українська КППС. За часів президентства Януковича ПР перетворилася на аналог радянської партії // Кореспондент.net 2013. 11 бер. URL: <http://ua.korrespondent.net/journal/1517858-korrespondent-ukrayinska-kprs-za-chasiv-prezidentstva-yanukovicha-pr-peretvorilasya-na-analog-radyansk>

7. Крюков О. І. Політико-управлінська еліта України як чинник державотворення: монографія. Київ: Вид-во НАДУ, 2006. 252 с.
8. Матола В. Янукович приводить у владу нове покоління “донецьких”. URL: <http://tyzhden.ua/News/34856>
9. Мачуський В. Політична еліта: визначення стратегічного курсу України на сучасному етапі // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. 2017. № 3 (89). С. 168 – 182.
10. Науменко О. М. Механізми рекрутування у політико-управлінську еліту України в умовах незалежності : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 – “політичні інститути та процеси”. Київ, 2016. 237 с.
11. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні : Указ Президента України від 22 липня 1998 р. № 810/98. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/810/98>
12. Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 лип. 2007 р. № 950. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-п>
13. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>
14. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 9 квіт. 1999 р. № 586-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
15. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади : Указ Президента України від 9 груд. 2010 р. №1085. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010>
16. Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава”. URL: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf
17. Реформи в Україні: громадська думка населення // Фонд “Демократичні ініціативи” імені Ілька Кучеріва. 2018. 13 лип. URL: <https://dif.org.ua/article/reformi-v-ukraini-gromadska-dumka-naselennya-traven-2018>
18. Стратегическая восьмерка // Ліга.net. 2017. 9 черв. URL: http://project.liga.net/projects/3_goda_poroshenko/
19. Суспільні інтереси в Україні: груповий вимір, зміст, шляхи узгодження. Аналітична доповідь / за ред. О. М. Майбороди. К. : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2016. 192 с.

References.

1. Centre of Policy and Legal Reform (2005), “100 days of activity of the President of Ukraine and the Government in the field of administrative reform”, available at: http://pravo.org.ua/ua/news/public_administration/2572 (Accessed 10 Dec 2020).
2. Majboroda, O.M. (2017), *Derzhavne politychne pravlinnia i natsional'na iednist'* [State political government and national unity], ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, Kyiv, Ukraine.
3. Duda, A. (2011), “Tribal custom: personnel policy of the government resembles relations in primitive societies”, available at: <http://tyzhden.ua/Politics/35558> (Accessed 10 Dec 2020).
4. Zhdanov, I. (2003), “Ukraine in the XXI century: challenges for the political elite”, *Natsional'na bezpeka i oborona*, vol. 9, pp. 2-11.
5. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), “The Constitution of Ukraine”, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/en/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (Accessed 10 Dec 2020).
6. Korespondent.net (2013), “Ukrainian CPSU. During Yanukovich's presidency, the Party of Regions became an analogue of the Soviet party”, available at: <http://ua.korespondent.net/journal/1517858-korespondent-ukrayinska-kprs-zachasiv-prezidentstva-yanukovicha-pr-peretvorilasya-na-analog-radyansk> (Accessed 10 Dec 2020).
7. Kriukov, O.I. (2006), *Polityko-upravlins'ka elita Ukrainy iak chynnyk derzhavotvorennia* [Political and managerial elite of Ukraine as a factor in state formation], Vyd-vo NADU, Kyiv, Ukraine.
8. Matola, V. (2011), “Yanukovich brings to power a new generation of "Donetsk"”, available at: <http://tyzhden.ua/News/34856> (Accessed 10 Dec 2020).
9. Machus'kyj, V. (2017), “Political elite: determining the strategic course of Ukraine at the present stage”, *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsional'nykh doslidzhen' im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy*, vol. 3 (89), pp. 168 – 182.
10. Naumenko, O.M. (2016), “Mechanisms of recruitment to the political and managerial elite of Ukraine in the conditions of independence”, Ph.D. Thesis, political science, Kyiv, Ukraine.
11. President of Ukraine (1998), Decree “On measures to implement the Concept of Administrative Reform in Ukraine”, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/810/98> (Accessed 10 Dec 2020).
12. Cabinet of Ministers of Ukraine (2007), Resolution “On approval of the Regulations of the Cabinet of Ministers of Ukraine”, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-p> (Accessed 10 Dec 2020).
13. Verkhovna Rada of Ukraine (1997), The Law of Ukraine “On Local Self-Government in Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/280/97-вр#Text> (Accessed 10 Dec 2020).
14. Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine “”, available at: On Local State Administrations <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14> (Accessed 10 Dec 2020).

15. President of Ukraine (2010), Decree “On the optimization of the system of central executive bodies”, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010> (Accessed 10 Dec 2020).
16. President of Ukraine (2010), “Program of economic reforms for 2010 - 2014 "Wealthy society, competitive economy, efficient state"”, available at: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf (Accessed 10 Dec 2020).
17. Ilko Kucheriv «Democratic Initiatives» foundation (2018), “Reforms in Ukraine: public opinion”, available at: <https://dif.org.ua/article/reformi-v-ukraini-gromadska-dumka-naselennya-traven-2018> (Accessed 10 Dec 2020).
18. Liha.net (2017), “Strategic Eight”, available at: http://project.liga.net/projects/3_goda_poroshenko/ (Accessed 10 Dec 2020).
19. Majboroda, O.M. (2016), *Suspil'ni interesy v Ukraini: hrupovyj vymir, zmist, shliakhy uzgodzhennia* [Public interests in Ukraine: group dimension, content, ways of coordination], IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 15.12.2020 р.